

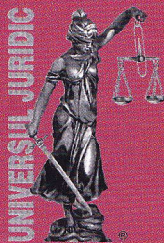
BIBLIOTECA
DE DREPT
PRIVAT

TOMUL
29

Paul POP

Sanctiuni procedurale în procesul civil

Colecție inițiată și coordonată de
MARIAN NICOLAE

PAUL POP

SANCTIUNI PROCEDURALE ÎN PROCESUL CIVIL

Universul Juridic
București
-2016-

Cuprins

Abrevieri	11
Prefață	15
Prolegomene	17
CAPITOLUL I. PRECIZĂRI PREALABILE.....	21
CAPITOLUL II. ACTELE DE PROCEDURĂ.....	26
<i>Secțiunea I. Preliminarii.....</i>	<i>26</i>
<i>Secțiunea a II-a. Noțiunea de „act de procedură”.</i>	
<i>Interconexiunea conceptelor „act de procedură – formă</i> <i>procedurală”.....</i>	<i>27</i>
<i>Secțiunea a III-a. Clasificarea actelor de procedură civilă</i>	<i>34</i>
<i>Secțiunea a IV-a. Condițiile generale necesare pentru</i> <i>îndeplinirea actelor de procedură</i>	<i>38</i>
IV.1. Precizări prealabile	38
IV.2. În legătură cu prima condiție	40
IV.3. În ceea ce privește a doua condiție	41
IV.4. A treia și ultima condiție generală	46
CAPITOLUL III. TERMENELE DE PROCEDURĂ (ÎN SISTEMUL PROCESULUI CIVIL).....	57
<i>Secțiunea I. Preliminarii.....</i>	<i>57</i>
<i>Secțiunea a II-a. Noțiunea de „termen procedural”</i>	<i>61</i>
<i>Secțiunea a III-a. Clasificarea termenelor.....</i>	<i>64</i>
<i>Secțiunea a IV-a. Durata termenelor procedurale</i>	<i>73</i>
IV.1. Întreruperea termenului procedural	76
IV.2. Suspendarea termenului procedural	81
<i>Secțiunea a V-a. Modul de calcul al termenelor procedurale.....</i>	<i>83</i>
<i>Secțiunea a VI-a. Termenele procedurale în fața</i> <i>jurisdicțiilor Uniunii Europene și a Curții Europene a</i> <i>Drepturilor Omului</i>	<i>90</i>

VI.1. Termenele procedurale în fața instanțelor Uniunii Europene (UE)	91
VI.1.1. Termenele legale	92
VI.1.2. Termenele judecătorești	95
VI.1.3. Termenul pentru considerente de distanță.....	96
VI.1.4. Modul de calcul al termenelor procedurale	97
VI.1.5. Cazuri de prelungire sau de prorogare a termenelor de procedură. Cazul fortuit, forța majoră și eroarea scuzabilă	99
VI.2. Termenele procedurale în fața Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO).....	101
VI.2.1. Termenul legal.....	101
VI.2.2. Termenele judecătorești	102
CAPITOLUL IV. NULITATEA ACTELOR DE PROCEDURĂ.....	104
<i>Secțiunea I. Conceptul de sancțiune procedurală</i>	<i>104</i>
<i>Secțiunea a II-a. Noțiunea de „nulitate procedurală”.</i>	
<i>Sisteme de nulități. Reglementarea nulităților în sistemul legislației procesual civile române</i>	<i>106</i>
II.1. Noțiunea de „nulitate procedurală”	106
II.2. Sisteme de nulități	111
II.3. Reglementarea nulităților în sistemul legislației procesual civile române.....	112
<i>Secțiunea a III-a. Clasificarea nulităților</i>	<i>116</i>
<i>Secțiunea a IV-a. Cazurile și condițiile nulității condiționate a actelor de procedură.....</i>	<i>130</i>
<i>Secțiunea a V-a. Cazurile de nulitate necondiționată</i>	<i>151</i>
V.1. Capacitatea procesuală	154
V.2. Reprezentarea procesuală	154
V.3. Competența instanței	167
V.4. Compunerea sau constituirea instanței.....	169
V.5. Publicitatea ședinței de judecată.....	171
V.6. Alte cerințe legale extrinsece actului de procedură, dacă legea nu dispune altfel	173
<i>Secțiunea a VI-a. Modalități de invocare a nulității</i>	<i>175</i>
<i>Secțiunea a VII-a. Efectele anulării actelor de procedură</i>	<i>180</i>
CAPITOLUL V. DECĂDEREA ÎN PROCESUL CIVIL	183
<i>Secțiunea I. Noțiunea și importanța decăderii în sistemul legislației procesual civile române</i>	<i>183</i>

<i>Secțiunea a II-a. Cazurile și condițiile de existență ale decăderii</i>	192
II.1. Cazurile în care intervine decăderea	192
II.2. Cazurile în care nu intervine decăderea	200
II.3. Condițiile decăderii	202
<i>Secțiunea a III-a. Repunerea în termen</i>	216
<i>Secțiunea a IV-a. Modalități de invocare și de constatare a decăderii</i>	232
IV.1. Modalități de invocare a decăderii	232
IV.2. Modalități de constatare a decăderii	239
<i>Secțiunea a V-a. Efectele decăderii în procesul civil</i>	241
<i>Secțiunea a VI-a. Comparație între decădere și nulitate și între decădere și prescripția dreptului la acțiunea condamnatorie</i>	243
VI.1. Comparație între decădere și nulitate	243
VI.1.1. Asemănări	243
VI.1.2. Deosebiri	243
VI.2. Comparație între decădere și prescripția dreptului la acțiunea condamnatorie	244
VI.2.1. Asemănări	244
VI.2.2. Deosebiri	244

CAPITOLUL VI. PERIMAREA ÎN PROCESUL CIVIL

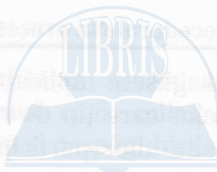
<i>Secțiunea I. Noțiune și natură juridică</i>	245
I.1. Noțiune	245
I.2. Natura juridică a perimării	248
<i>Secțiunea a II-a. Scurt istoric</i>	250
<i>Secțiunea a III-a. Domeniul de aplicare și condițiile perimării</i>	255
III.1. Domeniul de aplicare	255
III.2. Condițiile perimării	256
III.2.1. Învăstirea instanței cu o cerere care a declanșat o judecată în primă instanță sau într-o cale de atac (fie că e de reformare sau de retractare)	256
III.2.2. Rămânerea cauzei în nelucrare timp de 6 luni	265
III.2.3. Lăsarea cauzei în nelucrare să se datoreze unor motive imputabile părții	265
<i>Secțiunea a IV-a. Termenul de perimare</i>	270
IV.1. Întreruperea termenului de perimare	275

IV.2. Suspendarea termenului de perimare	280
IV.2.1. Cursul perimării este suspendat cât timp durează suspendarea judecătii, pronunțată de instanță în cazurile prevăzute de art. 413 NCPC, precum și în alte cazuri stabilite de lege, dacă suspendarea nu este cauzată de lipsa de stăruință a părților în judecată	280
IV.2.2. Cursul perimării este suspendat în cazurile prevăzute de art. 412 NCPC, timp de o lună de la data când s-au petrecut faptele care au determinat suspendarea judecătii, dacă aceste fapte s-au petrecut în cele din urmă 3 luni ale termenului de perimare	286
IV.2.3. Cursul perimării este suspendat pe timpul cât partea este împiedicată să stăruie în judecată din cauza unor motive temeinic justificate, precum și în alte cazuri expres prevăzute de lege	288
<i>Secțiunea a V-a. Modalitatea de constatare a perimării</i>	291
<i>Secțiunea a VI-a. Efectele perimării</i>	305
<i>Secțiunea a VII-a. Perimarea instanței</i>	314
<i>Secțiunea a VIII-a. Perimarea executării silite</i>	317
VIII.1. Scurt istoric	317
VIII.2. Noțiune și natură juridică	319
VIII.3. Condițiile perimării executării silite	321
VIII.3.1. Existența unei executări silite în curs	322
VIII.3.2. Executorul să-i fi solicitat în scris creditorului îndeplinirea unui act sau demers necesar executării silite	323
VIII.3.3. De la data solicitării scrise a executorului judecătoresc să fi trecut 6 luni	324
VIII.3.4. Existența culpei creditorului pentru neîndeplinirea actului sau demersului necesar executării silite	333
VIII.4. Procedura de constatare a perimării	337
VIII.5. Efectele perimării executării silite	350
VIII.6. Cazuri speciale în care perimarea nu operează	353
<i>Secțiunea a IX-a. Delimitarea perimării de alte sancțiuni procedurale</i>	356
IX.1. Asemănări și deosebiri între perimare și nulitate	356
IX.1.1. Asemănări	356

IX.1.2. Deosebiri	356
IX.2. Asemănări și deosebiri între perimare și decădere	357
IX.2.1. Asemănări.....	357
IX.2.2. Deosebiri	357
CAPITOLUL VII. SANȚIUNI PROCEDURALE SPECIALE.....	359
<i>Secțiunea I. Amenzile judiciare</i>	<i>359</i>
I.1. Noțiune și trăsături.....	359
I.2. Principalele fapte sancționate cu amendă judiciară	361
I.2.1. Fapte sancționate cu amendă de la 100 lei la 1.000 lei – art. 187 alin. (1) pct. 1 NCPC.....	362
I.2.2. Fapte sancționate cu amendă de la 50 lei la 700 lei – art. 187 alin. (1) pct. 2 NCPC.....	374
I.2.3. Inaplicabilitatea sancțiunii.....	377
I.3. Alte cazuri de sancționare.....	378
I.3.1. Ședința de judecată	378
I.3.2. Executarea silită.....	380
<i>Secțiunea a II-a. Despăgubirile</i>	<i>382</i>
<i>Secțiunea a III-a. Procedura de stabilire a amenzii și a despăgubirii.....</i>	<i>387</i>
<i>Secțiunea a IV-a. Cererea de reexaminare</i>	<i>393</i>
CAPITOLUL VIII. REGLEMENTAREA DIFERITELOR SANȚIUNI PROCEDURALE CIVILE ÎN DREPTUL COMPARAT	402
<i>Secțiunea I. Preliminarii.....</i>	<i>402</i>
<i>Secțiunea a II-a. Sancțiuni procedurale în dreptul francez</i>	<i>402</i>
II.1. Nulitatea.....	402
II.1.1. Noțiune și efecte	402
II.1.2. Nulitatea actelor de procedură pentru vicii de formă	405
II.1.3. Excepția de nulitate.....	406
II.1.4. Lipsa regularizării.....	408
II.1.5. Nulitatea actelor de procedură pentru vicii de fond.....	409
II.1.5.1. Cauzele de nulitate.....	409
II.1.5.2. Lipsa regularizării.....	410

II.2. Decăderea	410
II.2.1. Repunerea în termen	411
II.2.2. Procedura de repunere în termen.....	412
II.2.3. Suspendarea termenului de decădere	412
II.3. Perimarea.....	413
II.3.1. Termenul de perimare	414
II.3.2. Procedura de constatare a perimării	417
II.3.3. Efectele perimării.....	418
II.4. Amenzi civile și daune-interese	419
II.4.1. Daune-interese pentru abuzul de drept.....	419
II.4.2. Amenzi civile	420
II.5. Prescripția executării silite	420
II.5.1. Desființarea titlului executoriu	421
II.5.2. Prescripția executării silite	422
II.5.2.1. Termenele de prescripție	422
<i>Secțiunea a III-a. Sancțiuni procedurale în dreptul elvețian</i>	426
III.1. Acte de procedură care emană de la instanță	426
III.2. Acte de procedură care emană de la părțile litigante....	428
III.3. Termenele de procedură și sancțiunile nerespectării acestora	429
III.3.1. Tipuri de termene de procedură.....	430
III.3.2. Nerespectarea termenelor de procedură în fața Tribunalului Federal	430
III.3.3. Nerespectarea termenelor de procedură în fața tribunalelor cantonale	431
III.4. Amenzi judiciare	433
III.4.1. Faza de judecată	433
III.4.2. Faza executării silite	434
<i>Secțiunea a IV-a. Sancțiuni procedurale în dreptul belgian</i>	435
IV.1. Nulitatea.....	435
IV.1.1. Noțiune.....	435
IV.1.2. Principiile care guvernează sancțiunea nulității	436
IV.1.3. Modalități de acoperire a nulității.....	438
IV.2. Decăderea	440
IV.2.1. Termenele de procedură.....	440
IV.2.2. Regimul juridic al decăderii.....	441
IV.2.3. Modalități de acoperire a decăderii	442

<i>Secțiunea a V-a. Sancțiuni procedurale în dreptul luxemburghez</i>	444
V.1. Nulitatea	444
V.1.1. Condițiile legale de existență a nulităților procedurale	444
V.1.2. Domeniul de aplicare al excepției nulității	444
V.1.3. Câmpul de aplicare al condițiilor legale de existență a nulității	445
V.1.4. Efectele admiterii excepției nulității	446
V.2. Decăderea	448
V.2.1. Repunerea în termen	449
V.2.1.1. Domeniul de aplicare	449
V.2.1.2. Competența de soluționare și condițiile de admisibilitate	449
V.3. Perimarea	450
V.3.1. Condiții de existență	450
V.3.1.1. Termenul de perimare	451
V.3.1.2. Întreruperea cursului perimării	452
V.3.2. Procedura de constatare a perimării	453
V.3.3. Efectele perimării	454
V.3.3.1. Efectele perimării în fața instanțelor care judecă fondul	454
V.3.3.2. Efectele perimării în fața instanțelor de apel	454
<i>Secțiunea a VI-a. Sancțiuni procedurale în dreptul procesual civil moldovenesc</i>	455
VI.1. Noțiune și trăsături	455
VI.2. Sistemul sancțiunilor procedurale în dreptul moldovenesc	456
VI.2.1. Nulitatea	457
VI.2.2. Decăderea	458
VI.2.3. Perimarea	460
VI.2.4. Amenzile judiciare	461
Bibliografie	465
Postfață	481

CAPITOLUL I

Precizări prealabile

În materia dreptului există o multitudine de sancțiuni¹, acestea constituind o componentă fundamentală în cadrul oricăror sisteme juridice, tradițional, doctrina împărțind sancțiunile, în funcție de natura lor, în: sancțiuni civile, sancțiuni procesual civile, sancțiuni penale, sancțiuni procesual penale, sancțiuni administrative și sancțiuni disciplinare.

În funcție de obiectul normelor de drept nesocotite, sancțiunile juridice primesc diferite valențe specifice, de aceea sancțiunile procedurale sunt considerate drept „acele măsuri cu caracter de constrângere destinate să garanteze respectarea normelor juridice care prescriu formele și condițiile după care trebuie să se desfășoare activitatea judiciară în pricinile civile”².

Procesul civil român cunoaște o multitudine de sancțiuni procedurale³, iar dispozițiile care instituie condițiile ce trebuie respectate pentru îndeplinirea actelor de procedură, precum și termenele în care acestea trebuie efectuate ar fi golate de conținut dacă nu s-ar indica cu exactitate și măsurile punitive ce ar interveni pentru nerespectarea acestora.

¹ Din lat. *sanctio, sanctionis*, s.f. = 1. aprobare, confirmare; 2. condamnare, muștrare, pedeapsă; 3. redactare (a unui tratat). Așadar, sancțiune înseamnă nu doar pedeapsă, ci și recunoaștere a unui act sau fapt, cum este cazul, de exemplu, al recunoașterii, de către autoritatea politică suverană (*auctoritas publica*), a valabilității unor reguli consuetudinare; a se vedea Gh. Guțu, *Dicționar latin-român*, ed. revăzută, Ed. Humanitas, București, 2012, p. 535.

² A se vedea D. Rădescu, E. Rădescu, G. Stoican, *Dicționar de drept civil și proceduri civile*, Ed. C.H. Beck, București, 2009, p. 811.

³ O caracterizare extrem de concisă și clară a conceptului de sancțiune spune că: „Orice regulă legală trebuie să fie însoțită de o sancțiune, căci în caz contrar ar fi de prisos” – G.G. Tocilescu, *Curs de procedură civilă*, partea a III-a, Tipografia Gutenberg, Joseph Gobl, București, 1893, p. 10.

Precizăm că sancțiunile procedurale își găsesc aplicabilitatea asupra tuturor actelor de procedură, atât a celor care țin de resortul instanței, cât și a celor care aparțin părților sau altor participanți la proces.

Însă aceste sancțiuni diferă, după cum remarca prof. Herovanu, după însemnătatea formei procedurale pe care o protejează și după interesul care impune respectul acelei forme¹.

Având ca bază constatarea prof. Herovanu, trebuie evidențiate și funcțiile de bază ale sancțiunilor procedurale, respectiv cea preventiv-educativă și cea represiv-intimidantă².

Prima funcție, cea preventiv-educativă, își găsește aplicarea în cazul tuturor sancțiunilor procedurale, pentru că, prin chiar enumerarea consecințelor ce decurg din nerespectarea cadrului normativ predeterminat, participanții la proces sunt stimulați să se conformeze cadrului solemn al procesului civil.

De asemenea, aplicarea sancțiunilor în anumite cazuri specifice implică, din partea participanților la activitatea judiciară, o anumită atenție, sporită, am spune, astfel încât pe viitor să se evite eventuale încălcări ale legii.

Referitor la a doua funcție, aceasta se manifestă prin mijloacele de coerciție specifice fiecărei sancțiuni procedurale. Spre pildă, în cazul nulităților, funcția reparatorie se manifestă prin modalitatea specifică de regularizare a actului de procedură; în cazul amenzilor judiciare, accentul este pus pe latura represivă a sancțiunii etc.

Iată de ce, în economia procesului civil, sancțiunile procedurale își au locul bine determinat, având un rol fundamental în ansamblul de garanții juridice destinate să asigure desfășurarea în condițiuni optime a actului de justiție, constituind un instrument la îndemâna judecătorului, ce trebuie adaptat la fiecare situație specifică, și nu aplicat în orb, fără nicio noimă, conform principiului *summum ius summa iniuria*.

Astfel, în cadrul cercetării noastre, am decis să tratăm, din perspectiva Noului Cod de procedură civilă, acele sancțiuni procedurale

¹ A se vedea E. Herovanu, *Tratat teoretic și practic de procedură civilă*, vol. I, Institutul de Arte Grafice „Viața Românească”, Iași, 1926, p. 128.

² A se vedea, pe larg, I. Leș, *Sanctiunile procedurale în materie civilă*, ed. a 3-a, revizuită, Ed. Hamangiu, București, 2008, pp. 2-3. Autorul consideră această a doua funcție ca având uneori și valențe reparatorii.

pe care le-am considerat a fi **esențiale** pentru buna desfășurare a procesului civil, adică: nulitatea, decăderea, perimarea, amenzile judiciare și despăgubirile¹.

¹ În doctrina anterioară Noului Cod de procedură civilă (I. Leș, *Sanctiunile*, p. 9), s-au reținut ca fiind parte integrantă a familiei sancțiunilor procedurale și cheltuielile de judecată, precum și unele calificate ca sancțiuni speciale, cum ar fi pierderea puterii lucrului judecat a hotărârii neexecutate în termenul de prescripție, respingerea acțiunii de divorț ca nesusținută și îndepărtarea din sala de ședință a părții recalcitrante. În ceea ce ne privește, apreciem că ar mai putea fi integrate în familia sancțiunilor procedurale cheltuielile de judecată și prescripția dreptului de a obține executarea silită. Însă, constrânși fiind de factorul timp, nu am avut răgazul necesar pentru o cercetare amplă a acestor două sancțiuni procedurale; de aceea, nutrim speranța ca într-o ediție viitoare să ne extindem cercetarea și asupra acestor sancțiuni.

Cu privire la poliția ședinței de judecată și la infracțiunile de audiență, facem precizarea că, pe lângă prevederile art. 23, art. 188 alin. (1), art. 217 și art. 218 NCPC, acestea se regăsesc reglementate și ca sancțiuni penale (art. 278 NCP) sau procesual penale (art. 359-360 NCPP), după caz.

Astfel, Noul Cod penal, în art. 278, cu denumirea marginală „Încălcarea solemnității ședinței”, a reglementat o nouă infracțiune de audiență, ce se poate comite împotriva oricărei persoane aflate în sala de judecată ori la locul unde își desfășoară activitatea instanța.

De asemenea, cu denumirea marginală „Asigurarea ordinii și solemnității ședinței”, art. 359 NCPP are o redactare similară cu cea prevăzută de art. 217 NCPC, asigurarea ordinii și solemnității ședinței de judecată revenind președintelui de complet. Din redactarea textului legal incident rezultă că măsurile ce se pot dispune sunt prevăzute în mod gradual, astfel încât, după ce i se atrage atenția cu privire la respectarea solemnității ședinței de judecată, persoana care repetă abaterea poate fi îndepărtată din sala de ședință. În egală măsură, art. 283 alin. (4) lit. g), h) și i) NCPP prevede posibilitatea aplicării sancțiunii amenzii judiciare într-un quantum cuprins de la 500 la 5.000 lei persoanei care nu respectă măsurile dispuse de către președintele completului de judecată.

O altă prevedere referitoare la desfășurarea ședinței de judecată se regăsește în art. 14 din Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor (adoptat prin Hotărârea Plenului CSM nr. 328 din 24 august 2005, publicată în M. Of. nr. 815 din 8 septembrie 2005), potrivit căruia aceștia au obligația de a impune ordine și solemnitate în timpul soluționării cauzelor, de a adopta o atitudine demnă și civilizată față de părți, avocați, martori, experți, interpreți ori alte persoane, solicitându-le acestora un comportament adecvat, iar atunci când se săvârșește o faptă prevăzută de legea penală în cursul ședinței de judecată, cunoscută sub denumirea de *infracțiune de audiență*, vor fi incidente, după caz, prevederile art. 218 NCPC sau ale art. 360 NCPP.

Procesul civil presupune o combinație de oralitate și de acte scrise. Dacă o lungă perioadă de timp procedura orală a fost predominantă, în prezent aceasta a lăsat locul procedurii scrise, sigur, fără a înlătura oralitatea din procedura judiciară.

De aceea, primele două capitole ale lucrării tratează actele de procedură și termenele procedurale, pentru că niciodată într-un proces nu vom putea vorbi de nulități fără acte de procedură sau de decăderi ori perimări fără termene procedurale.

Actele de procedură, în esența lor, constituie principala formă de obiectivare în procesul civil¹, importanța acestora neputând fi pusă la îndoială de nimeni, pentru simplul motiv că fără ele ar fi imposibil să putem concepe, în mod practic, o activitate judiciară normală.

De aceea, *mutatis mutandis*, așa cum s-a remarcat² cu temei, actele de procedură sunt necesare procesului, la fel cum și procesul este necesar actelor de procedură, cu precizarea că acestea din urmă constituie premisa primordială a existenței procesului.

În egală măsură, considerăm că termenele procedurale sunt esențiale pentru optima administrare a justiției, care este mai presus de interesul părților, pentru că, dacă procesele civile s-ar „eterniza” în mod nejustificat, ca urmare a lăsării lor în nelucrare, activitatea instanțelor de judecată ar fi, în mod inevitabil, îngreunată.

Pornind de la acest principiu, putem afirma că procesul civil se caracterizează prin îmbinarea rolului activ al judecătorului cu inițiativa părților, ceea ce determină soluționarea cu celeritate a procesului și restabilirea, într-o manieră rapidă, a ordinii de drept, ceea ce ne duce la concluzia că nu doar instanței îi revine obligația să depună diligențe în rezolvarea cauzelor civile, ci și părților, în particular reclamantului, care a demarat parcursul judiciar.

Nerespectarea termenelor atrage decăderea sau, după caz, perimarea, ca o consecință a neglijenței sau a lipsei de stăruință a părților

Pentru dezvoltări cu privire la aceste tipuri de fapte și sancțiunile aplicabile acestora, a se vedea M. Oprea, *Infrațiuni contra înfăptuirii justiției*, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 409 și urm.

¹ A se vedea I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2013, vol. I, p. 765.

² A se vedea I. Leș, *Tratat de drept procesual civil*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2014, vol. I, p. 434.

În soluționarea pricinilor, aceste sancțiuni având un rol esențial în soluționarea cu celeritate a proceselor și restabilirea ordinii de drept.

Astfel, se poate trage concluzia că rolul sancțiunilor procedurale este esențial pentru bunul mers al justiției. În lipsa acestora, întreaga activitate judecătorească, bazată exclusiv pe interese contrare, ar genera blocaje imense, uneori iremediabile. Reglementarea normelor de conduită procesuală, adică a drepturilor și obligațiilor procesuale, ar rămâne literă moartă fără intervenția promptă a sancțiunilor, care impun conduita de adoptat a tuturor participanților la activitatea judiciară.

CAPITOLUL II

Actele de procedură

Secțiunea I Preliminarii

O abordare științifică a actelor de procedură civilă nu poate fi făcută fără prezentarea prealabilă a noțiunii de act de procedură, a clasificării acestor tipuri de acte, precum și a condițiilor obligatorii ce trebuie îndeplinite pentru ca acestea să respecte întocmai prevederile legale.

De altfel, exact neîndeplinirea acestor condiții esențiale duce, finalmente, la aplicarea de sancțiuni procedurale, care se pot caracteriza ca fiind măsuri de coerciție cu menirea clară de a garanta respectarea normelor de drept procesual ce prescriu în principal formele și condițiile ce trebuie să guverneze activitatea judiciară în procesele civile.

În condițiile în care conceptul de proces civil a fost definit în doctrină ca „*acea activitate desfășurată în timp de instanță, părți, organul de executare și alte organe sau persoane în vederea realizării ori stabilirii drepturilor sau intereselor civile deduse judecății și executării silită a hotărârilor judecătorești*”¹, tot așa activitatea desfășurată de acești participanți la realizarea dreptului este imperios să se materializeze într-o sumă sau complex de acte², intitulate concis *acte de procedură*.

O sugestivă caracterizare a procesului civil a reliefat faptul că, prin intermediul actelor de procedură, procesul civil ia viață, se dezvoltă și

¹ V.M. Ciobanu, *Tratat teoretic și practic de procedură civilă. Teoria generală*, vol. I, Ed. Național, București, 1996, p. 453.

² A se vedea S. Satta, C. Punzi, *Diritto processuale civile*, tredicesima edizione, CEDAM, Padova, 2000, p. 196.

se sfârșește¹ și, din aceste considerente de ordin practic, legiuitorul a socotit că nu poate lăsa aceste acte la bunul plac al „hazardului” – avem în vedere aici capriciul părților și/sau al judecătorului –, fiind necesar să se reglementeze clar, precis și cât mai detaliat forma acestora, condițiunile în care trebuie să fie aduse la îndeplinire și, în mod corelativ, sancțiunea încălcării prevederilor legale în materie².

Fără putință de tăgadă, s-a demonstrat, atât în doctrină, cât și în practică, importanța covârșitoare în cadrul procesului civil a actelor de procedură, fără de care activitatea jurisdicțională nu poate fi concepută³. De remarcat faptul că, deși *prima facie* acestea sunt independente, în realitate ele se află într-o profundă interconexiune. Spre pildă: finalizarea unui litigiu prin pronunțarea de către instanță a unei hotărâri judecătorești poate fi considerată, la o analiză superficială, ca fiind un act procedural total independent, ceea ce opinăm că nu corespunde adevărului. Pronunțarea unei sentințe este rezultatul unui complex de factori procesuali, determinați, pe de o parte, de suma participanților la proces, iar pe de altă parte, de totalitatea actelor de procedură anterioare, care, în mod obiectiv, trebuie să fie temeinice și legale, astfel încât actul de procedură final care este hotărârea judecătorească să fie și el, la rândul său, temeinic și legal⁴.

Secțiunea a II-a

Noțiunea de „act de procedură”. Interconexiunea conceptelor „act de procedură – formă procedurală”

Așa cum am arătat, sancțiunile procedurale se nasc, trăiesc și se sting numai în raport cu actele de procedură; de aceea, considerăm imperios să definim noțiunea de „act de procedură” și să analizăm, pe cât posibil într-un mod exhaustiv, condițiile generale ce trebuie să le

¹ A se vedea I. Stoenescu, S. Zilberstein, *Drept procesual civil. Teoria generală*, ed. a 2-a, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1983, p. 409.

² *Ibidem*.

³ A se vedea I. Leș, *Tratat de drept procesual civil*, ed. a 5-a, Ed. C.H. Beck, București, 2010, p. 327.

⁴ A se vedea, în acest sens, și V. Negru, D. Radu, *Drept procesual civil*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, f.a., pp. 190-191.

îndeplinească pentru a fi valabile. Problematika sancțiunilor, respectiv de a ști dacă în realitate ele au eficacitatea determinată de legea procesuală, nu se poate pune decât în raport cu aceste acte.

Nici Codul de procedură civilă din 1865¹, nici Codul de procedură civilă Carol al II-lea din 1940 (neintrat în vigoare), nici modificările de substanță aduse Codului de procedură civilă în anul 1948², cu modificările și completările ulterioare, și nici Noul Cod de procedură civilă nu au reglementat o definiție clară a actelor de procedură. Ceea ce au făcut însă a fost să reglementeze, prin reguli clare, pe de o parte, organizarea instanțelor de judecată și competența acestora, iar pe de altă parte, formele prin care se poate declanșa un proces civil, aducerea părților în fața judecătorului, administrarea probatorului, modalitățile de desfășurare a dezbaterilor în instanță, exercitarea căilor de atac, pronunțarea hotărârii și aducerea acesteia la îndeplinire, acolo unde este necesar, pe calea executării silite. Considerăm că absența unei definiții în Codul de procedură civilă își are explicația în faptul că actele de procedură au o natură juridică diferită.

¹ Vechiul Cod de procedură civilă (denumit în cele ce urmează Codul de procedură civilă din 1865 sau, prescurtat, C. pr. civ. 1865) a fost promulgat la 11 septembrie 1865 (M. Of. nr. 200/1865) și a intrat în vigoare la 1 decembrie 1865, aducându-i-se modificări minore în perioada 1877-1896, până la noua lege pentru modificarea legii de procedură civilă promulgată prin Decretul nr. 1228 din 14 martie 1900 (M. Of. nr. 281 din 15 martie 1900), intrată în vigoare la 1 septembrie 1900, lege care a adus modificări de substanță vechiului cod.

Ulterior, Codul de procedură civilă din 1865 a fost modificat prin Legea din 19 mai 1925, cunoscută sub denumirea de „Legea asupra accelerării judecăților” (M. Of. nr. 108 din 19 mai 1925), prin Legea pentru modificarea Legii din 19 mai 1925, privitoare la unificarea unor dispozițiuni de procedură civilă și comercială, pentru înlesnirea și accelerarea judecăților înaintea tribunalelor și curților de apel, precum și pentru unificarea competenței judecătorilor și prin Legea nr. 394/1943 pentru accelerarea judecăților în materie civilă și comercială (M. Of. nr. 143 din 28 iunie 1943, cu rectificările publicate în M. Of. nr. 146 din 26 iunie 1943).

² Codul de procedură civilă din 1865 a fost modificat substanțial, în debutul anilor de democrație populară, prin Legea nr. 18 din 12 februarie 1948 pentru modificarea Codului de procedură civilă (M. Of. nr. 35 din 12 februarie 1948), care a intrat în vigoare la 1 martie 1948. Această variantă a Codului de procedură civilă din 1865 a suferit și ea modificări importante în anii 1993, 2000 și 2010, fiind forma de Cod utilizată în perioada 1948-2013, drept pentru care l-am denumit în cele ce urmează Codul de procedură civilă din 1948 sau, prescurtat, C. pr. civ. 1948.

Toate aceste dispoziții legale care reglementează procesul civil în desfășurarea sa au fost denumite *forme procedurale*. Altfel spus, formele procedurale constituie acele condiții stabilite și impuse de lege atât cu privire la activitatea instanței și a partenerilor săi¹, cât și cu privire la raporturile dintre părți și aceste organe². Continuând în sensul aceluiași raționament, formele de procedură constituie acele condiții stabilite și impuse de lege în legătură cu reglementarea activității instanțelor de judecată, precum și în legătură cu reglementarea raporturilor dintre părți și aceste instanțe³. De asemenea, în economia acestei noțiuni, doctrina⁴, pe bună dreptate, a statuat faptul că *forma* nu trebuie confundată cu *formalitatea*, prima reglementând condițiile impuse pentru constituirea actului, a doua însă stabilind diversele elemente de detaliu ale respectivului act de procedură.

Datorită faptului că noțiunea de act procedural este echivalentă, *lato sensu*, cu cea de operațiune juridică, doctrina a statuat legătura intrinsecă *formă procedurală-act de procedură* prin aceea că *forma de procedură* este ceea ce legea prescrie că trebuie îndeplinit, iar *actul de procedură* constituie forma adusă la îndeplinire⁵. Nu toate formele de procedură trebuie să fie constatate prin acte scrise, însă în mod obligatoriu toate actele de procedură sunt forme procedurale⁶.

Bunăoară, pentru a exemplifica noțiunile abstracte de mai sus, vom spune că forma procedurală a cererii de chemare în judecată își găsește reglementarea în prevederile art. 148-149, 151-152, 194-204 NCPC⁷,

¹ Dacă inițial se vorbea de auxiliarii justiției, în prezent se face o distincție între partenerii justiției – avocați, consilieri juridici, procurori, executori judecătorești, notari publici – și auxiliarii justiției, cum ar fi grefierii, arhivarii-registratori, agenții de procedură. Pentru o analiză mai amplă a acestor concepte, a se vedea V.M. Ciobanu, *Tratat*, vol. I, pp. 79-80.

² A se vedea: S. Zilberstein, V.M. Ciobanu, *Regimul juridic al nulităților actelor de procedură în legislația procesual civilă*, partea I, în SCJ nr. 1/1986, p. 16; V.M. Ciobanu, *Tratat*, vol. I, p. 454.

³ A se vedea E. Herovanu, *Principiile procedurii judiciare*, vol. II, Institutul de Arte Grafice „Lupta” N. Stroilă, București, 1932, p. 76.

⁴ *Ibidem*.

⁵ A se vedea: E. Herovanu, *Principiile*, vol. II, p. 77; S. Zilberstein, V.M. Ciobanu, *Regimul nulităților*, I, p. 17; V.M. Ciobanu, *Tratat*, vol. I, p. 454.

⁶ A se vedea E. Herovanu, *Tratat*, vol. I, p. 149.

⁷ Noul Cod de procedură civilă (denumit în cele ce urmează NCPC) a fost adoptat prin Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă (M. Of. nr. 485 din 15 iulie 2010) și ulterior a fost modificat prin Legea nr. 76/2012 pentru punerea în

forma procedurală a citației își găsește reglementarea în prevederile art. 157 și urm. NCPC, forma procedurală a comunicării citației își găsește reglementarea în prevederile art. 163 NCPC etc. Așadar, așa cum am precizat, forma ar fi ceea ce legea prescrie, iar forma adusă la îndeplinire este însuși actul de procedură.

După cum s-a mai arătat¹, trebuie evitată confuzia noțiunilor de „formă” a actelor cu aceea de „formalități” de îndeplinit pentru realizarea lor, ultimele constituind elemente de detaliu care compun actele de procedură, unele esențiale, altele accesorii, dar care, împreună, constituie forma actului.

Dacă admitem cele de mai sus, va trebui să admitem și faptul că, deși uzual, prin act de procedură înțelegem acel înscris care constată îndeplinirea formei procedurale. Există situații când actele de procedură nu se materializează în scris, legiuitorul permițând, prin codificările făcute în materie, ca acestea să poată fi îndeplinite și verbal². Cu toate acestea, constatările de către instanță a acestor manifestări orale de voință ale părților sunt considerate a fi tot acte de procedură, acestea regăsindu-se consemnate în scris, în încheierile de ședință, de exemplu, nu atât pentru respectarea formei *ad validitatem*, ci mai degrabă a formei *ad probationem*, necesară pentru etapele ulterioare de control judiciar³.

aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă (M. Of. nr. 365 din 30 mai 2012), dându-se textelor o nouă numerotare.

Precizăm că, prin O.U.G. nr. 4/2013 (M. Of. nr. 68 din 31 ianuarie 2013), termenul de intrare în vigoare a Noului Cod de procedură civilă a fost prorogată până la 15 februarie 2013.

În temeiul art. XIV din Legea nr. 138/2014 (M. Of. nr. 753 din 16 octombrie 2014), Noul Cod de procedură civilă a fost republicat (M. Of. nr. 247 din 10 aprilie 2015), dându-se textelor o nouă numerotare.

Prin Legea nr. 2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă (M. Of. nr. 89 din 12 februarie 2013), s-a dispus amânarea aplicării anumitor dispoziții din Noul Cod până la 1 ianuarie 2017.

¹ În acest sens, E. Herovanu, *Tratat*, vol. I, p. 150. A se vedea și O. Ungureanu, *Unele considerații privind definirea actelor de procedură civilă*, în SCJ nr. 1/1985, p. 64.

² A se vedea V.M. Ciobanu, *Tratat*, vol. I, p. 454.

³ A se vedea I. Deleanu, *Tratat*, 2013, vol. I, pp. 766-767.